

משנה כלאים פרק ה

Mishnah Kilayim, chapter 5

(1) A vineyard that [has some vines that have] dried out: If it is possible to pick [grapes from] ten vines within a *bet se'ah* [an area of 50 x 50 cubits], and these are planted according to the established law [i.e., a row of two vines opposite two and a fifth vine projecting like a tail (see previous chapter 4:6, pg. 160,)] it constitutes a

“poor” vineyard. If a vineyard appears as if in a mixed layout [i.e., not in straight rows], then should [the trunks of] the vines align two opposite three [i.e., two and the third projecting as a tail], it constitutes a vineyard [even though the outward appearance of the branches, as a whole, do not align]; but if there is not [such an alignment of the trunks, even though the outward appearance of the branches, as a whole does align] it does not constitute a vineyard. Rabbi Meir says: Since it has the appearance like vineyards [though the trunks do not align], it constitutes a vineyard [and will require a separation of 16 cubits in order to plant other produce nearby in the *karahat*. The *halachah* does not follow Rabbi Meir]. (2) If a vineyard has been planted less than four cubits [to each row], Rabbi Shimon said: It does not constitute a vineyard [a proper vineyard must have rows of at least four cubits separating them, in order to have enough space to plow with oxen]. The Sages, say: It does constitute a vineyard and we regard the

רבנו עובדיה מברטנורא

א כרם שחרב. עשר גפנים לבית סאה. שיש בקרקע של בית סאה עשר גפנים לא פחות מכן; ונטועות כהלכתן. דהיינו שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב ואין רחוקות זו מזו ט"ז אמות ולא פחות מארבע אמות: **כרם דל.** שגפניו מועטים ואעפ"כ דין כרם יש לו ואין זה קרחת הכרם דאורו חרב מאמצעו וזה נחרב מכל צד: **ערבוביא.** שאין הגפנים מכוונים כשורה: **אם יכול לבוין.** בכל הכרם שתיים כנגד שלש כגון שיביא חוט ומותח ומוצא הגוע מכוחן שתיים כנגד שתיים ואחד יוצא זנב אע"פ שהנוף אינו מכוחן הרי זה כרם אבל אם מוצא הנוף מכוחן והגוע אינו מכוחן אין זה כרם: **כתבנית כרמים הרי זה כרם.** ובעי הרחקה ט"ז אמות ואין הלכה כרבי מאיר: **ב כרם שהוא נטוע על פחות מארבע אמות.** שאין בין שורה לשורה ארבע אמות: **אינו כרם.** ומרחיק ששה טפחים חורע את השאר דכיון שאין יכול לחרוש בשוורים ביניהם אין שם כרם עליו: **וחכ"א כרם.** דרואים את האמצעיים כאילו אינם ומצטרפין החיצונים אם יש ביניהם ריוח הראוי להם לפי שדרך בני אדם ליטע שורות רצופות הרבה ביחד ואותן שראויין להתקיים ולהעשות כרם ישארו כרם והשאר יהיו לעצים

middle [rows] as if they were not [there and the outer rows can now combine to the required “two-opposite-two” formula].

(3) If a trench passes through a vineyard and is ten [handbreadths] deep and four wide, Rabbi Eliezer ben Yaakov says: If it runs straight through from the beginning of the vineyard to the end [i.e., the vineyard abuts it only along two sides of the trench], it has the appearance of two [separate] vineyards and it is permitted to plant within [the trench, since the trench is considered a separate entity on its own]; but if it is not [four wide or ten deep or if the trench does not go straight through till the end, resulting in the vineyard abutting the trench along three sides], it is [viewed] as a winepress in a vineyard that is ten [handbreadths] deep and four wide, [regarding which] Rabbi Eliezer says: It is permitted to plant within it, while the Sages forbid [planting within the press]. If a raised watch-mound [from which a guard watches over the field] in a vineyard is ten handbreadths high and four wide [even the Sages agree that] it is permitted to sow on it [since it stands higher than the vines it is clearly defined as a separate entity; however, in the above case of the winepress, being lower than the surrounding vines, it has the appearance as *kilayim*, the *halachah* follows the Sages]; but if the ends of the vine-shoots became intertwined [and grew] upon [the mound], it is forbidden [to plant other produce there].

(4) If a vine is planted in a winepress [the area where the grapes are stepped upon]

רבנו עובדיה מברטנורא

הלכך אלו האמצעיים הנטועים בתוך הריחוק הראוי להיות בין שורה לשורה רואים אותם כאילו הם עצים בעלמא והחיצונים מצטרפים להיות כרם: **ג זורעים לתוכו**. דחשיב הפסק ורשות אחרת בין דעמוק עשרה ורחב ארבעה ומפולש. אבל פחות מעשרה או מד' או אפי' עמוק עשרה ורחב ארבעה ואינו מפולש אלא שהכרם מקיפו משלש רוחות אין זורעים בתוכו שהרי היא כגת שנחלקו בה רבי אליעזר ורבנן לקמן ורבי אליעזר בן יעקב סבר כרבנן דאסרי לזרוע בגת: **שומרה שבכרם**. תל גבוה שהשומר עומד עליו לשמור הכרם ורואה למרחוק: **זורעים בתוכה**. ובהא לא פליגי רבנן על רבי אליעזר לפי שהיא גבוהה ואין אויר הכרם מקיפה אבל בגת שאויר הכרם מקיפה אסרי רבנן וכן הלכה: **ואים היה שער כותש**. שהשוריים של הגפנים שהן קרוין שער היו מתערבים ומסתבכים למעלה

or in a pit, it is given its service-border [i.e., six handbreadths], and one may plant [other produce] in the rest. Rabbi Yose says: If there aren't four cubits there, one may not plant [any other] seed in this area [since it is surrounded by walls in such a small area it would appear as *kilayim* and it is therefore, prohibited to plant seed at all (see

שְׁהִיא נְטוּעָה בְּגֵת אוּ בְּנֶקֶע, נוֹתְנִין לָהּ עֲבוּדָתָהּ, וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתֵר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת, לֹא יִבְרֵא זֶרַע לְשָׁם. וְהַבֵּית שֶׁבְּכֶרֶם, זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ: הֵ הַנּוֹטֵעַ יִרְק בְּכֶרֶם אוּ מְקִיָּם, הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים וְחֲמִשׁ גִּפְנִים. אֵימָתִי. (בְּזֶמֶן) שְׁהִי נְטוּעוֹת עַל אַרְבַּע אַרְבַּע, אוּ עַל חֲמִשׁ חֲמִשׁ. הִי נְטוּעוֹת עַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ, אוּ עַל שֶׁבַע שֶׁבַע, הָרִי

Tosfot Anshei Shem]). As for a house that is within a vineyard, it is permitted to plant [other produce] within [the house].

(5) If one plants a vegetable or allows it to remain [and does not remove it] in a vineyard, he renders prohibited [as *kilayim* a radius of 16 cubits in all directions from the point where the vegetable is growing — which can be up to] forty-five [individual] vines. When? In the event of their having been planted in a row of either four or five [cubits separating each vine. E.g., there are 8 spaces of four cubits each separating 9 vines in every 32 cubits of area (16 cubits x 2 for each direction from the planted vegetable), which equal 81 vines, i.e., 9 x 9, in an area of 32 square cubits; however, in a diameter of 32 cubits, the outer rows of the square fall outside the circle, leaving only 7 rows squared, (7 x 7 = 49); in addition, the four corner vines also fall outside the circumference of the circle, leaving a total of 45 vines which become prohibited. In the case where he planted each row with a separation of five cubits, in reality only 37 vines would fall within the circle that has a diameter of 32. However, since one observing cannot readily tell the difference between spaces of four or five cubits, the Rabbis therefore, said, that even in a case of five cubit spaces separating the rows, 45 vines become prohibited, as if the vines were separated by four cubits]. In the event, however, of their having been planted on [a plan of] six or seven [cubits separating each row]; he renders prohibited as *kilayim* [only those vines actually

רבנו עובדיה מברטנורא

ע"ג השומרה ועג"ז בעלי במכתש: ד נקע. בקעים שבשדות כעין גומות: נותנים לה עבודתה. ששה טפחים שזו היא עבודת גפן יחידית: וזורע את המותר. ולא אמרינן דמיחזי ככלאים כיון שהגפן והזרעים בתוך הגת או בתוך הנקע: אם אין שם ד"א אסור. כדין מחול הכרם דפרקין דלעיל דנותן ארבע אמות לעבודת הכרם ואין הלכה כר' יוסי: והבית שבכרם. שסביבות הבית יש גפנים: זורעים בתוכו. ולא אמרינן הואיל והגפנים מקיפים אותו מארבע רוחותיו אין המחיצות מועילות: ה הנוטע

within an area of] sixteen cubits in every direction, in the form of a circle [with a diameter of 32], not of a square.

(6) If one [is harvesting vines and] sees a vegetable in the vineyard, and says: “when I reach it I will pull it out,” [this] is permitted [and the vines do not become *kilayim*]; but if he reached

it already and then said: “when I come back [from harvesting] I shall pull it out,” then if it [the vegetable] has [in the meantime] increased by two-hundredths it is forbidden.

(7) If one was walking through a vineyard, and seeds [he was carrying] fell from him, or [seeds] inadvertently have gone [into the fields] with manure or with [the irrigation] water, or if, as he was planting seeds [in a field], and the wind blew some behind him [into a vineyard], no prohibition applies [since, in all these cases, it was planted inadvertently and the verse states “Do not **sow** your vineyard (together with) a mixed variety of species,” (Deuteronomy 22:9) the word “**sow**” is taken to mean deliberately (however, once these seeds have grown and he notices them, he must pull them out)]; if the wind blew the seed before him [and he sees that they fell into his vineyard] Rabbi Akiva said: if it grew leaves he must turn the soil [which will prevent it from growing once more]; if it has reached the stage of green ears [i.e., there are kernels in the stalks but it has not yet grown to a third of its maturity], he must beat [the kernels out of the stalks;

רבנו עובדיה מברטנורא

ירק בכרם. פירוש משנה זו פירשתי למטה בסוף זה הקונטרס: **ו כשאגיע לו.** אע”פ שהוסיף מאתים עד שלא הגיע לו מותר מאחר שאינו מתעצל בכלאים אבל כשאחזור אסור משום דנתעצל ונתייאש ודכותה גבי מחיצת הכרם שנפרצה דכשנתייאש ולא גדרה קדש אבל לא נתייאש שמתעסק כל שעה לגדר ולא הספיק עד שהוסיף מאתים לא קדש וכיצד משערין אם הוסיף מאתים רואים כשחותכים ירק זה או מין של תבואה זו מן המחובר בכמה זמן יבש שלא תשאר בו ליחה הגע עצמך שיבש במאה שעה אם נשתהא בארץ חצי שעה משהגיע לו ולא לקטו הרי הוסיף מאתים ואסור שכשם שהוא יבש מלחותו בכל חצי שעה חלק ממאתים כשהוא בתלוש כך מוסיף בחצי שעה חלק ממאתים כשהוא במחובר: **ז עם הזבלים או עם המים.** כשמזבל כרמו או כשפותח אמת המים להשקות הכרם פעמים יש עמהם זרעים וכל הני שלא בכונה נזרעו שרי דלא תזרע כרמך בכונה משמע: **סיערתו הרוח.** שהיה עומד בשדה וזורע והוליכה רוח סערה את הזרע בכרם: **לאחריו מותר.** דשלא בכונה

זה מקדש שש עשרה אמה לכל רוח, עגלות ולא מרבעות: **ו הרואה ירק בכרם, ואמר כשאגיע לו אלקטנו, מתר. כשאחזור אלקטנו, אם הוסיף במאתים, אסור: ז היה עובר בכרם ונפלו ממנו זרעים, או שיצאו עם הזבלים או עם המים, הזרע וסיערתו הרוח לאחריו, מתר. סיערתו הרוח לפניו, רבי עקיבא אומר, אם עשבים, יופך. ואם אביב,**

the stalks, however, are permitted]; if it has grown into grain it must [all] be burnt [including the stalks].

(8) If one allows thorns [the kind edible to camels] to remain growing in a vineyard, Rabbi Eliezer said: It becomes prohibited as *kilayim*: But the Sages said: Nothing causes a prohibition of *kilayim* except that

species of growth which would be termed a common practice to allow them to grow [i.e., thorns would only be prohibited in a place where there are camels]. *Arus* [a vegetable with wide leaves used as a spice], *kisum* [an ivy-like plant which grows up walls] and the *shoshanat hamelekh* [roses], likewise all types of seeds [other than those already specifically dealt with] are not *kilayim* in a vineyard [which the Torah forbids. These, since they are not grains, leafy vegetables, or in any way similar to grapes, are not forbidden by Torah law; however, they are forbidden via Rabbinic law]. [As for] *kanbos* (see *Kilayim* 2:5, 139), Rabbi Tarfon said: It is not *kilayim*, but the Sages say: It is *kilayim*, artichokes are *kilayim* in a vineyard.

רבנו עובדיה מברטנורא

היה ולא ראה שהולך הרוח את הזרע לתוך הכרם. אם סיערתו הרוח לפניו וראה אסור: כיצד יעשה אם עשבים יופך. יחרוש ויהפך שרשי העשבים ושוב לא יצמחו: אם אביב. שכבר צמח הזרע אלא שלא הביא שלישי: ינפץ. הזרע מן השיבולת והקשין מותרין והדגן אסור: ואם הביאה דגן תדלק. והכל אסור: ה רבי אליעזר אומר קדש. שכן בערביא מקיימין קוצים בכרם כדי שירעו גמליהם ומאחר שמקצת בני אדם מקיימים אותם בשדותיהם הוו כלאים בכל מקום דשפיר קרינן בו אשר תזרע דמשמע מה שב"א נוהגים לזרוע ורוצים בקיומן: לא קדש אלא דבר שכמוהו מקיימים. באותו מקום כגון קוצים בערביא לפי שלשם מקיימים אותם אבל בשאר מקומות שאין מקיימין אותן מותר והלכה כהכמים: האירוס. מין ירק שעליו רחבים ונותנין אותו בתבשיל וקורין לו בערבי" סוסנב"ר: והקסוס. אדר"א בלע"ז שמדלין אותו על החנויות ועל החלונות: ושושנת המלך. רזי"ן בלע"ז: וכל מיני זרעים אינן כלאים בכרם. מן התורה אבל מדרבנן הו כלאים דהכי מוכח במנחות דף טו: קנבוס. קנאפ"ו בלע"ז ובערבי קינ"ב: וחכ"א כלאים. והלכה כהכמים: הקנרס. בערבי כרפ"ש ובלע"ז קרד"ו והוא דרדר האמור בתורה וקוץ ודרדר תצמיח לך: